

SORUMLU MU İŞLEYEN Mİ? DAVA ŞARTI OLARAK ARABULUCULUK FAALİYETİNİN KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ (*)

***Controller or Processor?
Evaluation of Mediation as a Procedural Requirement
in terms of Personal Data Protection Law***

 Çiğdem YATAĞAN ÖZKAN (**)

ÖZET

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nda (KVKKn) gerçek kişilere ait verileri işleyen kişiler, veri işleyen ve veri sorumlusu olmak üzere iki ana kategoride değerlendirilmekte; kişisel verinin hukuka uygun şekilde işlenmesine ilişkin hak ve yükümlülükler de veri işleyenin sahip olduğu sığata göre belirlenmektedir. Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 05/07/2018 Tarihli ve 2018/75 Sayılı Kararı ve 13.01.2025 tarihli Arabuluculuk Faaliyetleri Kapsamında Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesine İlişkin Kamuoyu Duyurusu'nda ihtiyari veya zorunlu olarak arabuluculuk faaliyeti yürütüp yürütmediğine bakılmaksızın arabulucuların, KVKKn uygulanması bakımından veri sorumlusu oldukları kabul edilmiş ve Veri Sorumluları Sicili'ne kayıt dışında veri sorumluları için öngörülen tüm yükümlülöklere tabi bulundukları ifade edilmiştir. Ancak dava şartı olarak yürütölen arabuluculuk sürecinde başvırucunun başvıru formuyla sunduğı kişisel veriler, arabuluculuk

* Araştırma makalesi.
(Research Article).

Bu çalışıma intihal programında kontrol edilmiş ve hakem denetiminden geçmiştir.
(This article has been checked for plagiarism and peer reviewed).

Gönderim Tarihi (Submitted): 12.06.2025. Kabul Tarihi (Accepted): 14.07.2025.

** Doç. Dr., TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Hukuk Faköltesi.

 0000-0002-1986-703X.

bürosu tarafından UYAP vasıtasıyla arabulucuya aktarılmaktadır. Arabulucu, elde ettiği verileri Adalet Bakanlığı Arabuluculuk Daire Başkanlığı tarafından örneği verilen şablona uygun şekilde işlemekte ve daha sonra yeniden UYAP'a yükleyerek süreci sonlandırmaktadır. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu ve bağlı mevzuat çerçevesinde edindiği kişisel veriler üzerinde bağımsız karar almayan ve tasarrufta bulunmayan arabulucunun veri sorumlusu sıfatı taşıyıp taşımadığı tartışmaya değerdir. Dava şartı olarak yürütülen arabuluculuk sürecinde verilerin toplanması, işleme amacının belirlenmesi, otomatik sistemin kurulması ve yönetilmesinden sorumlu baş aktör Adalet Bakanlığı'dır. Bu çalışma, dava şartı arabuluculuk sürecinde kişisel verilerin işlenmesi bakımından arabulucunun veri sorumlusu mu yoksa veri işleyen mi olduğunun tespitine odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kişisel Veri, Veri İşleme, Veri Sorumlusu, Veri İşleyen, Dava Şartı Olarak Arabuluculuk.

ABSTRACT

Under Law No. 6698 on the Protection of Personal Data (KVKKn), individuals who process personal data belonging to natural persons are categorized into two main groups: data controllers and data processors. The rights and obligations concerning the lawful processing of personal data are determined based on the role held by the processor. In the Personal Data Protection Board's Decision dated 05/07/2018 and numbered 2018/75, as well as in the Public Announcement dated 13.01.2025 on the Fulfillment of the Obligation to Inform Within the Scope of Mediation Activities, mediators have been classified as data controllers under the scope of the KVKKn—regardless of whether they perform mediation on a voluntary or mandatory basis—and it has been stated that they are subject to all obligations imposed on data controllers, with the exception of registration with the Data Controllers' Registry. However, in mediation processes conducted as a mandatory, the personal data submitted by the applicant via the application form is transferred to the mediator through UYAP (National Judiciary Informatics System) by the mediation office. The mediator processes the obtained data in accordance with the templates provided by the Department of Mediation under the Ministry of Justice and subsequently uploads the documents back to UYAP to conclude the procedure. Given that the mediator does not have independent authority to determine or dispose of the personal data obtained under the Law on Mediation in Civil Disputes and its associated regulations, whether the mediator should be regarded as a data controller remains debatable. In the mandatory mediation process, the primary actor

responsible for the collection of data, determination of processing purposes, and operation of the automated system is the Ministry of Justice. This study focuses on determining whether the mediator acts as a data controller or merely as a data processor in the context of mandatory mediation and personal data processing.

Key Words: Personal Data, Data Processing, Data Controller, Data Processor, Mandatory Mediation.

I. KONUNUN TAKDİMİ

“Kimliği belirli veya belirlenebilir bir kişiye ilişkin her türlü bilgi¹” olarak tanımlanan kişisel veriye ilişkin düzenlemeler Türk hukukunda oldukça yakın tarihlidir². Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında³ 2010 yılında yapılan değişiklikle⁴ kişilik hakkı olarak tanınan ve “özel hayatın gizliliği” kapsamında değerlendirilen kişisel veriye ilişkin yasal düzenleme 24.03.2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunudur⁵ (“KVKKn”). Bu Kanun 2016/679/EU sayılı Genel Veri Koruma Tüzüğü⁶

¹ Tanım 95/46/EC sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi ve bu tür Verilerin Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunmasına İlişkin Yönerge m. 2-a’da ve 2016/679/EU sayılı 95/46/AT sayılı Yönerge’ yi yürürlükten kaldıran, Gerçek Kişilerin Kişisel Verilerin İşlenmesi Bakımından Korunması ve Bu Tür Verilerin Serbest Dolaşımı Hakkında 27 Nisan 2016 tarihli ve (AB) 2016/679 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü (Genel Veri Koruma Yüzüğü) m. 4/1’de yer alan tanıma uyumludur. Yönergelerin künyesi için bkz. aşağı dn. 6.

² Kişisel verilerin çok geç düzenlemeye kavuşturulmasına ilişkin eleştiriler için bkz. Yener Ünver ‘Kişisel Verilerin Korunması’ (2008) 7(1) GSÜHFD 163, 165 vd.

³ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Kanun Numarası: 2709, Kabul Tarihi: 18.10.1982, RG 09.11.1982/17863 (Mükerrer).

⁴ Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun Numarası: 5982, Kabul Tarihi: 07.05.2010, RG 13.05.2010/27580. Düzenlemenin AİHM içtihatlarına paralel olduğu yönünde bkz. Furkan Kaan Yüksek, ‘AİHM içtihatlarında Kişisel Verilerin Korunması’ (2023) 25(1) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 371, 388; Faruk Bilir ‘Kişisel Verilerin Korunması Yönündeki Uygulama ve Hukuki Düzenlemelerin Ortaya Çıkışı’ (2023) 71 Adalet Dergisi 631, 633; Murat Volkan Dülger, ‘Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması’ (2019) 1(2) Yaşar Hukuk Dergisi 71, 73-74.

⁵ Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Kanun Numarası: 6698, Kabul Tarihi: 24.03.2016, RG 07.04.2016/29677.

⁶ Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) (Text with EEA relevance) (GDPR), OJ L119, 04.05.2016, p. 1-88. Birlik üyesi ülkelerde doğrudan uygulanan Tüzük hakkında ayrıntılı değerlendirme için bkz. Dülger (n 4) 83 vd.

(Tüzük) ile ilga edilen 95/46/EC sayılı Yönerge⁷ esas alınarak hazırlanmıştır. KVKKn vasıtasıyla elektronik bilgi altyapısını kullananların ihtiyaç duydukları verileri hukuka uygun şekilde toplamasına yön verilmiş; verisi işlenen kişilere, veriyi işleyenlerle irtibata geçerek hangi verilerinin ne amaçla işlendiğine ilişkin bilgi talep etme imkânı tanınmış; bağımsız idari otorite niteliğindeki Kişisel Verileri Koruma Kurumu'nun ("Kurum") kurulmasıyla da hakların etkin şekilde kullanılabilmesi ve şikâyetle bulunulabilmesi imkânı sağlanmıştır. Kurum'un karar organı Kişisel Verileri Koruma Kurulu'dur ("Kurul").

Kurul'un görev ve yetkileri KVKKn m. 22'de düzenlenmiştir. İlgili düzenlemeyle kendisine verilen *"Kurulun görev alanı ile Kurumun işleyişine ilişkin konularda gerekli düzenleyici işlemleri yapmak"* ve *"Veri sorumlusunun ve temsilcisinin görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin düzenleyici işlem yapmak"* yetkisi doğrultusunda Kurul, Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliği'ni⁸ hazırlamıştır. Kurul'un, KVKKn m. 15/6 uyarınca ilgilinin şikâyeti⁹ üzerine yahut re'sen yaptığı incelemelerde yaygın bir ihlal durumunu tespit etmesi ve gerekli görmesi halinde ilgili kurum ve kuruluşların görüşüne de danışarak, ilke kararları alabileceği hüküm altına alınmıştır. Kurul'un yayımladığı ilke kararları, KVKKn m. 22/1-e bağlamında düzenleyici işlem niteliğindedir. Kurul ayrıca KVKKn m. 22/1-a'da yer alan *"kişisel verilerin temel hak ve hürriyetlere uygun şekilde işlenmesini sağlamak"* amacı doğrultusunda bazı durumlarda kamuoyu duyurularında bulunabilmektedir. Huzurdaki konuya ilişkin duyurulardan ilki *"Arabulucuların Veri Sorumluları Siciline Kayıt Zorunluluğundan İstisna Tutulması"* ile ilgili Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 05/07/2018 tarihli ve 2018/75 sayılı kararıdır. Diğeri ise 13.01.2025 tarihli *"Arabuluculuk Faaliyetleri Kapsamında Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesine İlişkin Kamuoyu Duyurusu"*dur¹⁰. Bahsi geçen metinlerde arabulucuların KVKKn'nun uygulanması bakımından veri sorumlusu sıfatına sahip olduğu; bu bağlamda Veri Sorumluları Sicili'ne kayıt haricinde veri sorumlusunun yükümlülüklerine tabi olduğu ifade edilmiştir. Arabuluculara ilişkin bu değerlendirme hem dava şartı arabuluculuk hem de ihtiyari arabuluculuk açısından

⁷ Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, OJ L. 281, 23.11.1995, 31-50.

⁸ RG 10.03.2018/30356.

⁹ Veri sorumlusuna kişisel verisinin işlenmesine ilişkin başvuran ilgili kişinin, başvuru sonucuna göre Kurul'a yapacağı şikâyetle ilişkin bkz. KVKKn m.14.

¹⁰ Duyuru metni için bkz. <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/8151/-Arabuluculuk-Faaliyetleri-Kapsaminda-Aydinlatma-Yukumlulugunun-Yerine-Getirilmesine-Iliskin-Kamuoyu-Duyurusu> Erişim Tarihi: 3 Nisan 2025.

yapılmıştır. Ancak dava şartı olarak arabuluculuk faaliyeti yürütülmesi sırasında arabulucunun veri sorumlusu mu veri işleyen mi olduğunu tartışmaya açmak gerekir.

II. HUKUK UYUŞMAZLIKLARDA ARABULUCULUK KANUNU VE KİŞİSEL VERİ İLİŞKİSİ

Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nda ¹¹ ("HUAK") arabuluculuk "[s]istematiik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, tarafların çözüm üretmediklerinin ortaya çıkması halinde çözüm önerisi de getirebilen, uzmanlık eğitimi almış, olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyarî olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemi"; arabulucu ise "arabuluculuk faaliyetini yürüten ve Bakanlıkça düzenlenen arabulucular siciline kaydedilmiş bulunan gerçek kişi" olarak tanımlanmıştır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere "ihtiyari" bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi ¹² olarak tasarlanmasına karşın İş Mahkemeleri Kanunu'nun ¹³ 3. maddesi ile 1 Ocak 2018 tarihi itibarıyla dava şartı ¹⁴ /zorunlu arabuluculuk uygulaması başlamış; 7155 sayılı Abonelik Sözleşmelerinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Usulü Hakkında Kanun'la ¹⁵ Türk Ticaret Kanunu'nda yapılan değişiklikle ticari uyuşmazlıklar için de aynı kural getirilmiştir. Süreç içinde önce Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da ¹⁶ 2020 yılında yapılan değişiklikle ¹⁷ tüketici mahkemelerinde görülen

¹¹ Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu, Kanun Numarası: 6325, Kabul Tarihi: 07.06.2012, RG 22.06.2012/28331.

¹² Ayrıntılı açıklama için bkz. Süha Tanrıver, *Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Arabuluculuk* (2. Bası, Yetkin Yayınları 2022) 31, 42.

¹³ İş Mahkemeleri Kanunu, Kanun Numarası: 7036, Kabul Tarihi: 12.10.2017, RG 25.10.2017/30221.

¹⁴ "Dava şartı" kavramının isabetli olmadığı yönünde bkz. Cafer Eminoğlu ve Ersin Erdoğan, *Ticari Uyuşmazlıklarda İhtiyari ve Dava Şartı (Zorunlu) Arabuluculuk* (Adalet Yayınevi 2020) 113. Zorunlu arabuluculuk uygulamalarına mahkemelerin iş yükünün azaltılması ve uygulamanın yaygınlaştırılması gibi gerekçelerle geçildiğine ilişkin bkz. Çiğdem Yazıcı Tıktık, *Arabuluculukta Gizliliğin Korunması* (Yetkin Yayınları 2013) 36. Zorunlu arabuluculuğa yöneltilen eleştiriler için bkz. Mehmet Saim Aşçı 'Zorunlu arabuluculuk Uygulamasının Olumlu ve Olumsuz Yönleri' (2019) 1(2) Uluslararası Hukuk ve Sosyal Bilim Araştırmaları Dergisi 80, 88; Ahmet Kılıçoğlu, *Arabuluculuk Sözleşmeleri* (1. Bası, Turhan Kitabevi 2020) 30 vd.

¹⁵ Kabul Tarihi: 06.12.2018, RG 19.12.2018/30630.

¹⁶ Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 6502, Kabul Tarihi: 07.11.2013, RG 28.11.2023/28835.

¹⁷ Taşınmazların devrine veya taşınmaz üzerinde sınırlı ayni hak kurulmasına ilişkin uyuşmazlıklar ile kira ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlıklar, ortaklığın gidilmesine ilişkin uyuşmazlıklar, Kat Mülkiyeti

uyuşmazlıklarda dava açmadan önce arabulucuya başvurulması dava şartı olarak öngörülmüş; 2023 yılında HUAK'a eklenen¹⁸ 17/B ve 18/B maddelerinin yanında Tarım Kanunu'nda yapılan değişikliklerle¹⁹ dava şartı arabuluculuğun kapsamı bugünkü halini almıştır. İhtiyari ve dava şartı arabuluculukta idari işlemler, Adalet Bakanlığı tarafından uygun görülen adliyelerde kurulan ve Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan icrai organ niteliğindeki Arabuluculuk Daire Başkanlığı tarafından yönlendirilen arabuluculuk büroları²⁰; arabuluculuk bürosu kurulmayan yerlerde ise Daire Başkanlığınca görevlendirilen sulh hukuk mahkemesi yazı işleri müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Dava şartı arabuluculuk süreci HUAK m. 18/A uyarınca başvurucunun, uyuşmazlığın konusuna göre yetkili mahkemenin bulunduğu yer arabuluculuk bürosuna, arabuluculuk bürosu kurulmayan yerlerde ise görevlendirilen yazı işleri müdürlüğüne başvurusu ile başlamaktadır. Başvuran taraf, başvuru dilekçesi ile kendisine ve elinde bulunması hâlinde karşı tarafa ait her türlü bilgiyi arabuluculuk bürosuna vermektedir. Büro, daha sonra komisyon başkanlıklarına bildirilen listeden bir arabulucu görevlendirmektedir. Taraflara ait olan kimlik numarasının yanında adres ve cep telefonu gibi KVKKn bağlamında kişisel veri olarak değerlendirilen iletişim bilgileri de görevlendirilen arabulucuya büro tarafından iletilmektedir. Arabulucu bu verileri esas alarak faaliyetini yürütmekte; kendiliğinden araştırma yaparak elde edemediği bazı verileri temin etmek için de yine arabuluculuk bürosuna başvurmaktadır²¹. Karşı tarafın gerçek kişi olduğu ve başvurucunun bu kişinin iletişim bilgilerine ulaşamaması sebebiyle başvuru formundaki ilgili kısımları boş bıraktığı haller, arabulucunun başvuru ihtiyacının en bariz görünümüdür. HUAK m. 18/A/6 uyarınca büro, tarafların resmî kayıtlarda yer alan iletişim bilgilerini araştırmaya yetkilidir. İlgili kurum ve kuruluşlar, büro tarafından talep edilen bilgi ve belgeleri vermekle yükümlüdür. Ticaret Bakanlığı tarafından tutulan ve şirketler ile ticari

Kanunu'ndan kaynaklanan uyuşmazlıklar ve komşu hakkından kaynaklanan uyuşmazlıkların dava şartı olarak arabuluculuğa tabi tutulmasına ilişkin bkz. Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 7251, Kabul Tarihi: 22.07.2020, RG 28.07.2020/31199.

¹⁸ İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun Numarası: 7445 Kabul Tarihi: 28.03.2023, RG 05.04.2023/32154.

¹⁹ Orman Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun Numarası: 7442, 7445 Kabul Tarihi: 28.03.2023, RG 05.04.2023/32154.

²⁰ Teşkilata ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. Ömer Ekmekçi, Muhammet Özkes, Murat Atalı ve Vural Seven, *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk* (2. Bası, On İki Levha Yayıncılık 2019), 43.

²¹ Arabuluculuk bürosundan bilgi talep edebilmek için arabulucular, "Arabulucu Talep Dilekçesi"ni doldurarak UYAP ekranı üzerinden büroya bildirimde bulunmaktadır. MERNİS kaydı sorgulamasını yapan büro da yine UYAP üzerinden bilgileri arabulucuya sağlamaktadır.

işletmelere ilişkin verilerin kaydedildiği Merkezi Sicil Kayıt Sistemi'ndeki ("MERSİS") bilgilere herkesin erişilebilmesine karşın Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nce tutulan Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi'ne ("MERNİS") erişim sınırlı olduğundan arabulucunun gerçek kişiye ait adres ve cep telefonu numarası gibi kimi verilere ulaşması ancak arabuluculuk bürosu aracılığıyla mümkün olmaktadır. Arabulucu elde ettiği iletişim bilgileri ile her türlü iletişim vasıtasını kullanarak büronun yapmış olduğu yetkilendirmeye ilişkin tarafları bilgilendirmekte ve ilk toplantıya davet etmektedir. Hiç kuşkusuz görüşmeler sırasında da arabulucunun uyuşmazlığa ilişkin bazı kişisel bilgilere erişimi mümkün olabilmektedir. Bu bağlamda ister başvuru dilekçesi ile olsun ister talep üzerine arabuluculuk bürosu tarafından verilsin arabuluculuk sürecinde kişisel verilerin korunması ihtiyacının doğduğunu ve KVKK'nın uygulama alanı bulduğunu söylemek mümkündür.

Arabuluculuk sürecinde taraflar gerçek kişi olabileceği gibi hiç kuşkusuz tüzel kişi de olabilir. 6698 sayılı Kanun'da kişisel veri korumasının gerçek kişilere özgülenmiş olması²², doktrinde bir görüşe göre isabetli kabul edilmekle birlikte²³; diğer bir görüşe göre tüzel kişilere ilişkin bir verinin gerçek kişiye ait bir veriyi içermesi ve o kişiyi belirlenebilir kılması halinde o bilginin de kişisel veri korumasından yararlanması gerektiği ileri sürülmüştür²⁴. Mehzada yer alan hükümler ve Kanunda yer alan ilgili kişi²⁵ tanımından da yola çıkılarak kapsamın açıkça gerçek kişi ile sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Öte yandan Kanun'da kişisel veri olarak değerlendirilen bilgilerin hangileri olduğu sınırlı şekilde sayılmamış; özel nitelikli

²² Ayrıca bkz. 95/46/EC m. 1; GDPR m. 4/1; tüzel kişilere ilişkin verilerin Tüzük kapsamı dışında olduğuna ilişkin ayrıca bkz. GDPR Gerekçe pf. 14. Ayrıntılı açıklama için bkz. Kemal Şenocak, 'Kişisel Veri Kavramının Kapsamı ve Unsurları' in Kemal Şenocak (ed), *Muhtelif Yönleriyle Kişisel Verilerin Korunması Hukuku* (Yetkin 2022) 18 vd.

²³ Çiğdem Ayözger Öngün, *Kişisel Verilerin Korunması* (2. Bası, Beta Yayınları 2019) 10; Yüksek (n 4) 377-378. Ayrıca Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğin Korunması Hakkında Yönetmelik m. 3/1-h'de "kimliği belirli veya belirlenebilir tüzel kişilere" ilişkin bilgiler de kişisel veri sayılmıştır. Bu bağlamda mevzuattaki hükümler arasında yeknesaklık bulunmadığı söylenebilir.

²⁴ Hüseyin Can Aksoy, *Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması*, (1. Bası, Çakmak Yayınevi 2010) 19; Cemal Başar 'Kişisel Verilerin Korunması Bakımından Kişisel Verileri Koruma Kurulu'na Yapılan Şikâyet Başvurusu' (2020) 12(125) *Fasikül Hukuk Dergisi*, 17; Ufuk Tekin 'Kişisel Veri Kavramının Ticaret Şirketleri Bakımından Düşündürdükleri' (2020) 5 (1-3) 3127, 3136. Tüzel kişilerin de kişisel verileri olabileceği, tüzel kişinin veri sahibi olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğine ilişkin ülkeler bağlamında fikir birliği oluşmadığı yönünde bkz. Bilir (n 4) 642-643.

²⁵ "Veri öznesi" ve KVKK m. 3/1-ç'de yer alan "ilgili kişi" kavramlarından sonra gelişen "veri sahibi" tanımı için bkz. 2016/679 sayılı Tüzük m. 4/1. Ayrıca bkz. Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ m. 3/1-b.

olanlar daha katı²⁶ şekilde korunmakla birlikte kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiye ait "her türlü bilginin" kişisel veri kabul edileceği hüküm altına alınmıştır. Bu bağlamda kişisel verinin doğru veya yanlış bir bilgi içermesi önem taşımaz²⁷. Tanımda yer alan kimliğin belirli olması ifadesi, eldeki verilerle başka hiçbir vasıta veya bilgiye gerek olmaksızın doğrudan kişinin tespit edilmesini işaret ederken; belirlenebilirlik ise kişinin yaşı, mesleği, çalıştığı kurum ve medeni durumu gibi birkaç verinin bir araya getirilmesi suretiyle o kişinin somutlaştırılmasıdır²⁸. Önceden kişisel veride yalnızca fiziksel, psikolojik, ekonomik, kültürel yahut sosyal kimliğine ilişkin somut bir içerik bulunması beklenirken teknolojik olanakların artmasıyla birlikte IP adresi veya çerezler gibi önemsiz görünen bilgiler vasıtasıyla da kişiyi belirleyebilmek mümkün hale gelmiştir²⁹. Arabuluculuk faaliyeti yürütülürken, gerçek kişilere ait veriler elde edilebildiği gibi tüzel kişilere ilişkin gizli verilere de erişilmesi hiç kuşkusuz mümkündür. Ancak KVKKn bağlamında koruma altında bulunan veriler, yalnızca gerçek kişilere ait olanlardır. Bu bağlamda gerçek kişiye ait veriler hem KVKKn hem de HUAK'ın kapsamındayken, arabuluculuk faaliyeti yürütülürken elde edilen tüzel kişilere ait bilgilerin, huzurdaki konu bağlamında, HUAK hükümleri ile korunduğu ifade edilmelidir³⁰.

III. KİŞİSEL VERİNİN İŞLENMESİ

A. Veri İşleme Kavramı

Kişisel verinin işlenmesi, KVKKn m. 3/1-e uyarınca tamamen³¹ veya kısmen otomatik olarak ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin³² parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollardan verinin elde edilmesinden silinmesine kadar olan süreçte yapılan

²⁶ İşlenme şartları daha ağır olan özel nitelikli kişisel veriler için bkz. KVKKn m. 6.

²⁷ Süleyman Yılmaz ve Gökçe Filiz Çavuşoğlu, *Kişisel Verileri Koruma Hukuku* (Yetkin Yayınları 2020) 37.

²⁸ Hayrunnisa Özdemir, *Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması* (Seçkin Yayıncılık 2009) 124; Şenocak (n 22) 26 vd.

²⁹ Başar (n 24) 20; Dülger (n 4) 87.

³⁰ Miray Özer Deniz 'Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Arabuluculuğa Hakim Gizlilik İlkesinin Birlikte Değerlendirilmesi' (Kişisel Verilerin Korunması) (2020) 2(1) Kişisel Verileri Koruma Dergisi 63, 64; Tekin (n 24) 3134.

³¹ Avrupa Konseyi Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi, m. 2C.

³² Veri kayıt sisteminin tanımına KVKKn'da yer verilmemiş olmakla birlikte GDPR m. 4/1-6'da "ister merkezi, ister merkezi olmayan veya dağıtık şekilde olsun, belirli ölçütlere göre erişilebilen, amaçsal veya coğrafi bir temelde yapılandırılmış kişisel veri seti" olarak tanımlanmıştır.

açıklanma, tasniflendirme, kaydedilme, saklanma, internete veya bir veri tabanına yüklenme, aktarılma, şifreleme, veriye erişimi engelleme gibi faaliyetlerin bütünü ifade etmektedir. Tanımdan açıkça anlaşılacağı üzere, kişisel veri türlerinde olduğu gibi verinin işlenmesinde de sınırlı sayı ilkesi geçerli değildir; veri üzerinde yapılan işlemlerin tümü veri işleme sayılacaktır. "Otomatik" ifadesinden anlaşılması gereken, elle veri tutmanın dışında kalan, bilgisayar veya mobil cihaz gibi teknik bir aygıtın herhangi bir aşamada kullanıldığı işlemlerdir³³. Veri hiçbir insan müdahalesi olmaksızın bilgisayar, telefon yahut akıllı saat gibi bir bilişim sistemi üzerinden işleniyorsa otomatik işleme; daha önce dijital olmayan yöntemle kaydedilen verinin insan eliyle elektronik ortama geçirilmesi halinde ise kısmen otomatik işleme söz konusu olmaktadır. Bunun dışında analog olarak tutulmasında karşın, arabulucular tarafından tutulan fiziki dosyalarda olduğu gibi verilerin numaralandırma, yer bakımından ayırma gibi belirli kriterlere göre sınıflandırılarak bir kayıt sistemine geçirildiği haller de KVKKn korumasından yararlanabilmektedir. Kişisel verilerin korunması ve KVKKn'da yer alan emredici hükümlerin ihlalinin tespiti açısından verinin nasıl tutulduğu, nasıl kullanıldığı da hiç kuşkusuz verinin kendisi kadar önemlidir³⁴.

KVKKn'da yer alan düzenlemelere bakıldığında kişisel verinin işlenmesinin yasak olmadığı görülmektedir. Kanun ve bağlı mevzuatta yer alan düzenlemeler kişi mahremiyeti, kamunun menfaati ile ekonomik çıkarlar arasında denge kurma hedefiyle hazırlanmıştır. Veri işleme faaliyetinin hukuka uygun şekilde gerçekleştirilebilmesi için veri sahibinin rızasının bulunması yahut KVKKn m. 5 ve 6'da düzenlenen hukuka uygunluk şartlarından birinin varlığı gereklidir. İster veri sahibinin rızasıyla ister hukuka uygunluk sebeplerinden biri doğrultusunda işlensin, KVKKn m. 4'te yer verilen genel ilkelere uyulması zorunludur. Başka bir anlatımla veri işlemenin hukuka ve dürüstlük kuralına uygun şekilde işlenmesi; doğru ve güncel verilerin kullanılması; işleme faaliyetinin belirli, açık ve meşru amaçlar için gerçekleştirilmesi; işlendiği amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü şekilde yeterli verinin kullanılması ve verinin ilgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edildikten sonra silinmesi yahut anonim hale getirilmesi gerekir. Kişisel verinin korumasındaki amaç verinin korunması değil verinin

³³ Gamze Turan Başara, 'Kişisel Veri İşleme Sözleşmesi' (2020) 8(16) Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 57, 63.

³⁴ Elif Erdoğan, *Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Açık Rıza* (Seçkin Yayıncılık 2022) 41.

ilişkilendirildiği ve verinin doğru korunamaması sebebiyle zarara uğrayacak kişinin kişilik hakkının korunmasıdır³⁵.

İnternetin yaygınlaşması ve elektronik ticaretle birlikte kişisel verilerin öneminin artmış olmasının yanında bireylerin devletle olan ilişkileri ve devletin sunduğu bazı hizmetlerin de dijitalleşmesi dolayısıyla özel hukuk tüzel kişilerinin yanı sıra kamu kurum ve kuruluşları da kişisel verileri kaydeden ve işleyen taraflardan biri haline gelmiştir³⁶. Kişisel verinin işlenme amacı olarak ilk akla gelen ekonomik bir kazanç elde edilmesi olmasına karşın kamu güvenliğinin sağlanması, kamu hizmetinin yürütülmesi gibi saiklerle de kişisel veriler işlenmektedir. Kişisel verileri işleyen idarenin de bireysel hakların korunmasını gözetmesi, verileri hukuka uygun şekilde elde etmesi ve kullanması, zorunluluğun bulunmadığı hallerde veriyi aktarmaması gerekir³⁷. Kişisel veri korumasıyla kişisel verinin işlenmesi yasaklanmamış; idarenin yahut özel hukuk kişilerinin keyfi/kurallara aykırı biçimde veri işleminin engellenmesi, verisi işlenen ilgili kişiye denetim hakkını kullanma imkânı sağlanması hedeflenmiştir³⁸.

B. Veri Sorumlusu- Veri İşleyen-Yardımcı Kişi

KVKKn'nda kişisel verileri işleyen kişiler, "veri sorumlusu" ve onun verdiği yetkiye dayanarak faaliyet yürüten "veri işleyen" olmak üzere iki kavram altında ele alınmıştır. Veri sorumlusu "[k]işisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişi" olarak tanımlanmıştır (KVKKn m. 3/1-İ). Başka bir anlatımla veri sorumlusu hangi verinin ne şekilde ve ne süre ile işleneceğine, paylaşılıp paylaşılmayacağına karar veren, bu konuda tasarruf yetkisini kullanan kişidir. Bu bağlamda veri sorumlusu, mevzuatta öngörülen yükümlülüklerin asıl muhatabıdır. Kurum'un hazırladığı "Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen Rehberi'nde"³⁹ kimin kişisel verilerinin toplanacağına ve paylaşılacaksa verinin kiminle paylaşılacağına karar veren, verinin ne kadar süreyle

³⁵ Pek çokları yerine bkz. Elif Küzeci, *Kişisel Verilerin Korunması*, (2. Bası, Turhan Kitabevi 2018) 9; Aksoy (n 24) 11; Eda Şahin Şengül 'Kişisel Verilerin Hukuka Aykırı Olarak İşlenmesinden Kaynaklanan Sözleşme Dışı Tazminat Sorumluluğu' in Kemal Şenocak (ed), *Muhtelif Yönleriyle Kişisel Verilerin Korunması Hukuku* (Yetkin 2022) 559.

³⁶ Bilir (n 4) 636. Mevzu düzenlemenin aksine KVKKn'da kamu kurum ve kuruluşlarının veri sorumlusu olduğuna dair açık bir hükme yer verilmemesinin bir eksiklik olduğuna ilişkin bkz. Olcay Işık 'Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Veri Sorumlusu Olarak Sosyal Güvenlik Kurumu' (2022) 17(2) ERÜHFD 263, 275.

³⁷ Küzeci (n 35) 444-445.

³⁸ Başar (n 24) 125.

³⁹ Kişisel Berileri Koruma Kurumu Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen için bkz. <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4195/Veri-Sorumlusu-ve-Veri-Isleyen> Erişim Tarihi 4 Mayıs 2025.

saklanacağını belirleyen kişinin veri sorumlusu olduğu ifade edilmiştir. Veri sorumlusu özel hukuk veya kamu hukuku tüzel kişisi⁴⁰ olabileceği gibi veri sorumlusu kriterlerine uygun hareket eden yurt dışında yerleşik tüzel kişilerin Türkiye’de bulunan şubeleri de olabilir⁴¹. Adi şirket örneğinde olduğu gibi, tüzel kişiliği bulunmayan kişi birliklerinde, birliği oluşturan tüm gerçek ve tüzel kişiler veri sorumlusu kabul edilmektedir⁴². Aynı veri işleme faaliyetinin yürütülmesine ilişkin olarak her biri veri işleme amacını kendine göre farklı şekilde belirleyen ancak birlikte hareket eden, aynı kişisel veri havuzunu (veri tabanını) kullanan/paylaşan birden fazla veri sorumlusu bulunabilir⁴³. Arabuluculuk temel eğitimi veren bir kurumun arabuluculuk sınavına hazırlık amacıyla bir eser hazırlamak ve satışa sunması için bir yayınevi ile anlaşması buna bir örnektir. Bu kişiler ortak veri sorumlusu olarak nitelendirilmektedir⁴⁴. KVKK m. 16 uyarınca veri sorumlusunun Veri Sorumluları Sicili’ne kaydolması zorunludur. İlgili kişi, veri sorumlusuna başvurarak⁴⁵ kişisel verisinin işlenip işlenmediği, işlendiyse ne amaçla ve ne şekilde işlendiği, yurt içinde veya dışında bu bilgilerin üçüncü kişilere aktarılıp aktarılmadığı hakkında bilgi alma; verisi yanlış veya eksik işlendiyse düzeltilmesini yahut silinmesini talep etme, kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde işlenmesi sonucu zararın gerçekleşmesi halinde de tazminat isteme hakkına sahip kılınmıştır. Veri sorumlusunca başvurusu reddedilen, başvuru sonrasında yeterli bilgi edinemeyen, süresi içinde başvurusuna yanıt

⁴⁰ Yargı ve emniyet teşkilatının faaliyetlerinin de veri işleme sayıldığına dair ilk düzenlemenin Avrupa Konseyi 28.01.1981 tarihli ve 108 No’lu Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi (*Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data*) olduğu yönünde bkz. Dülger (n 4) 76.

⁴¹ Kişisel Verileri Koruma Kurulu, 225, 23.07.2019 Karar verinin etkin şekilde korunmasına hizmet etmekteyse de tüzel kişiliği olmayan bir oluşuma veri sorumlusu sıfatı verilmesinin Kanun’a aykırı bir yorum olduğuna ilişkin bkz. Ömer Ekmekçi, Nafiye Yücedağ, Elif Beyza Akkanat Öztürk ve Şehriban İpek Aşıkoğlu, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku* (On İki Levha Yayıncılık 2025) 80.

⁴² Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat Öztürk ve Aşıkoğlu (n 41) 79; Cüneyt Pekmez ‘Overview of the Definitions of Data Controller and Data Processor within the Scope of The Turkish Code of Personal Data Protection (TCDP)’ (2019) (67) *Annales de la Faculte de Droit d’Istanbul* 59, 61.

⁴³ Miray Özer Deniz ‘Kişisel Verilerin İşlenmesi Sözleşmesinin Türleri ve Hukuki Nitelikleri’ (2023) 6(1) *NEÜHFD* 97, 110; Pekmez (n 42) 64. Birlikte veri sorumlusunun bulunduğu hallerde tarafların amacı, ortak verinin paylaşımı ve bu paylaşım sırasında veri güvenliğinin sağlanmasıdır. Başka bir anlatımla veri sorumluları arasındaki sözleşmede sonuç taahhüdü değil eylem taahhüdü söz konusu olduğundan, taraflar arasındaki ilişkinin TBK m. 508 bağlamında vekalet ilişkisine vücut verdiğinin kabulü gerekir.

⁴⁴ KVKKn’da tanımına yer verilmeyen ortak veri sorumlusu kavramı için bkz. Kurul’un 23.12.2021 tarih ve 2021/1304 sayılı kararı.

⁴⁵ KVKKn m. 11; ayrıca bkz. Veri Sorumlusuna Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ RG 10.03.2018/30356.

alamayan ilgili kişi, cevabı müteakip 30 gün cevabın gelmemesi halinde ise başvuru tarihinden itibaren 60 gün içinde⁴⁶ Kurul'a şikâyet hakkını kullanabilir⁴⁷.

Veri sorumlusu teknik yetersizlikler, temel çalışma alanının kapsamı dışında olması gibi nedenlerle çoğunlukla veri işleme faaliyetini bizzat gerçekleştirememekte, bu yetkiyi bir sözleşme vasıtasıyla veri işleyene bırakmaktadır⁴⁸. KVKK m. 3/1-ğ uyarınca veri sorumlusunun verdiği yetkiye dayanarak onun adına kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişi, veri işleyendir. Veri işleyen, veri sorumlusunun organizasyonu dışında bulunan, veri sorumlusunun dışarıdan hizmet aldığı, veri sorumlusu ile arasında verinin işlenmesine dair bir sözleşme bulunan kişidir⁴⁹. Veri sorumlusu ile akdettiği veri işleme sözleşmesinin niteliği gereği veri işleme faaliyetinin şahsen ifası zorunlu olmakla birlikte işin gerektirmesi veya veri sorumlusunun kabul etmesi halinde, veri işleyenin edinimin bir kısmını üçüncü bir kişiye (alt veri işleyenle⁵⁰) devretmesi de mümkün olabilir. Veri işleyen, edimini ifa ederken basiretli bir kişi gibi davranmalı; aynı alanda hizmet veren üçüncü bir kişinin yerine getirmesi beklenen mesleki ve teknik gereklilikleri göz önünde bulundurmalıdır. Bu kişi, veri sorumlusunun talimatları doğrultusunda faaliyet gösterir; talimata aykırı hareket etmesi halinde ise talimattan çıktığı ölçüde ise kendisi veri sorumlusu kabul edilir⁵¹.

Veri sorumlusu ve veri işleyen, hukuka aykırı şekilde verilerin işlenmesinden, verilere erişimin önlenmesinden, bunların saklanması ve güvenliğinin sağlanmasına dönük teknik ve idari tedbirlerin alınmasından müteselsil sorumlu tutulmuştur (KVKKn m. 12). Müteselsil sorumluluğun kapsamı ise veri sorumlusu ile veri işleyen arasındaki

⁴⁶ Kurul 24.01.2019 tarih ve 2019/9 sayılı Kararı'yla "yapılan başvuruya veri sorumlusunca Kanunda tanınan 30 günlük süre sonrasında bir cevap verilmesi halinde ilgili kişinin, Kanunda veri sorumlusuna tanınan 30 günlük süre sonrasında verilecek cevabı beklemekle yükümlü olmadığı ve veri sorumlusuna tanınan sürenin dolması ile birlikte Kurula şikâyetle bulunabileceği göz önüne alınarak, ilgili kişinin veri sorumlusunun kendisine cevap verdiği tarihten itibaren 30 gün değil, veri sorumlusuna başvurduğu tarihten itibaren 60 gün içinde Kurula şikâyetle bulunabileceği" yönünde görüş bildirmiştir.

⁴⁷ Kurul'a şikâyet KVKKn m. 15/2 uyarınca Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanunun 6'ncı maddesinde belirtilen şartları taşıyan bir dilekçe ile yapılabileceği gibi Kurum'un internet sayfası üzerinden elektronik ortamda da yapılabilir.

⁴⁸ Özer Deniz, 'Hukuki Nitelikleri' (n 43) 99.

⁴⁹ Kişisel Verileri Koruma Kurulu 'Kişisel Verilerin Korunması Kanununda Sıkça Sorulan Sorular' (2025) 35; Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat Öztürk ve Aşıkoğlu (n 41) 90-91.

⁵⁰ Alt veri işleyen ile veri sorumlusu arasında bir sözleşme bulunmadığından asıl veri işleyen, alt veri işleyenin eylemlerinden TBK m. 116'da düzenlenen "yardımcı kişinin fiillerinden sorumluluk" kapsamında sorumlu olacaktır.

⁵¹ Dülger (n 4) 90-91; Pekmez (n 42) 67.

sözleşmenin niteliğine ve içeriğine göre belirlenecektir⁵². Kişisel verilerin sınıflandırılması, şifrlenmesi, yok edilmesi, anonimleştirilmesi gibi faaliyetlerin aksine her işlemede sonuç vaat edilmesi mümkün olmadığından⁵³ taraflar arasında akdedilen sözleşme niteliği gereği eser yahut vekalet sözleşmesi olabilecektir⁵⁴. Veri işleme sözleşmesinin hukuki niteliği gereği veri işleyenin veri sorumlusuna karşı sadakat borcu vardır; veri sorumlusu aleyhine sonuç doğuracak iş ve işlemlerden kaçınma yükümlülüğünün yanı sıra işleyen, sır saklamakla da yükümlüdür⁵⁵. Bu bağlamda veri işleyen, edindiği kişisel veriyi başkasına açıklayamaz, işleme amacı dışında kullanamaz; kişisel verinin güncelliğini kaybetmesi veya veriye ihtiyacın kalmaması halinde veriyi güvenli şekilde silmekle yükümlüdür. Bahsi geçen yükümlülük, veri işleme sözleşmesinin sona ermesinden sonra da devam eder. Veri sorumlusu veya veri işleyen ile ilgili arasındaki veri işleme sözleşmelerinin asli edimleri arasında ücret yoktur⁵⁶. Veri işleyen, veri sorumlusunun hukuka uygun talimatına aykırı davranarak KVKK m. 18/1-b uyarınca veri sorumlusunun idari yaptırıma uğramasına sebebiyet verirse, veri sorumlusunun uğradığı zararı tazmin etmekle yükümlü olur. Kişisel verisi işlenen kişinin (veri sahibinin) KVKK m. 11 uyarınca veri sorumlusundan uğradığı zararı talep etmesi halinde, illiyet bağı mevcutsa veri sorumlusu ödediği tazminatı veri işleyene rücu edebilecektir. Veri işleyen kendisine kusur isnat edilemeyeceğini ispat etmedikçe zararı gidermekle yükümlü olacaktır⁵⁷.

Veri sorumlusu ile veri işleyen arasında müşterek sorumluluk doğuran bir diğer düzenleme KVKKn m. 10'da yer alan aydınlatma yükümlülüğüdür. İşlenen kişisel veriler, verinin kim tarafından ve nasıl işleneceği ile paylaşılıp paylaşılmayacağına ilişkin ilgili kişiyi bilgilendirmeyi⁵⁸ ifade eden aydınlatma yükümlülüğü, veri sorumlusu ve onun yetkilendirdiği kişiler, örneğin veri işleyen için öngörülmüştür. Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi KVKK m. 18/1-a gereği veri sorumlusu ve veri işleyen aleyhine idari para cezasına hükmedilmesine neden olmaktadır.

⁵² Ekmekçi, Yücedağ, Akkanat Öztürk ve Aşıkoğlu (n 41) 95.

⁵³ Aksi yöndeki görüşü için bkz. Turan Başara (n 33) 58.

⁵⁴ Sonuç vaat eden veri işleme sözleşmelerine TBK m. 470 vd. uygulanacak; veri işleyen "yüklenici" sıfatını, veri sorumlusu ise "iş sahibi" sıfatını kazanacaktır. Ayrıntılı açıklama için bkz. Turan Başara (n 33) 57, 59; Özer Deniz, 'Hukuki Nitelikleri' (n 43) 107.

⁵⁵ Turan Başara (n 33) 78.

⁵⁶ TBK m. 502/II gereği sözleşmede hüküm varsa veya teamül gerektiriyorsa veri işleyenin ücrete hak kazanabileceğine ilişkin bkz. Turan Başara (n 33) 65.

⁵⁷ Turan Başara (n 33) 85.

⁵⁸ Mustafa Alkan, Turhan Menteş ve Mehmet Ali İnceefe, *Kişisel Verileri Koruma El Kitabı* (Nobel Yayınları 2020) 94-95.

Veri sorumlusu, verilerin işlenmesi için veri işleyenden değil kendi organizasyonunda çalışan, ona hukuken veya ekonomik olarak bağımlı olan üçüncü bir kişiden hizmet alıyorsa, bu kişi veri işleyen değil yardımcı kişi olarak adlandırılır⁵⁹. Veri sorumlusu gibi veri işleyen de yardımcı kişiye veri işleme görevi verebilir. Örneğin dava şartı olarak arabuluculuk faaliyeti yürüten bir arabulucu belge düzenlemek amacıyla sekreterinin hizmetinden yararlanıyorsa, arabulucunun sekreteri yardımcı kişi sayılır. Bu bağlamda veri işleyen, veri sorumlusunun belirlediği şekilde veriyi işleme yükümlülüğüne tabi olmanın yanı sıra veri işleme faaliyetinin hukuka uygun olarak gerçekleştirilmesinden ve yardımcı kişiden yararlanıyorsa bu kişilerce hukuka aykırı işlemlerde bulunulmamasından da mesuldür⁶⁰. Her ne kadar KVKK'n'da veri sorumlusu ve veri işleyen arasında müteselsil sorumluluk öngörülmüşse de yardımcı kişinin eylemlerinden doğan sorumluluk münhasıran organizasyonunda çalıştığı veri sorumlusuna/veri işleyene aittir. Yardımcı kişinin kendi amaçları doğrultusunda veriyi işlemesi halinde bu kişi de veri sorumlusu sayılacak; gerekli tedbirleri almaması dolayısıyla bu kişinin verdiği zararlardan işvereni olan veri sorumlusu/veri işleyen de mesul kabul edilecektir⁶¹.

C. Peki Dava Şartı Olarak Arabuluculuk Faaliyeti Yürüten Arabulucu?

Kişinin veri sorumlusu mu, veri işleyen mi yoksa yardımcı kişi mi olduğunun belirlenmesinde önem arz eden, verinin kontrolünün ve veri işleme faaliyetinin nasıl yahut ne şekilde yürütüleceğinin kimin tasarrufunda olduğudur. Verinin işleme amacını ve işlemenin türünü belirleyen kişi, veri sorumlusu kabul edilir. Onun talimat verdiği şekilde faaliyeti yürüten ve veri sorumlusu adına hareket eden kişi ise kural olarak veri işleyendir⁶². Veri sorumlusunun talimatı altında faaliyet göstermekle birlikte ona ekonomik bağımlılığı bulunan, onunla aynı organizasyonda yahut işyerinde faaliyet gösteren kişiler ise yardımcı kişidir. Dava şartı arabuluculuk faaliyetinin yürütülmesi ve bu amaçla kişisel verilerin işlenmesi sürecinin temel aktörleri olan Adalet Bakanlığı ve arabulucu arasındaki hukuki ilişkideki sorumluluk rejiminin incelenmesi gerekir.

HUAK m. 20 uyarınca ihtiyari veya dava şartı arabuluculuk faaliyeti yürütmek isteyen kişilerin, Kanun'da sayılan diğer özelliklerin yanında arabuluculuk temel eğitimini tamamlaması, mesleğinde 20 yıl kıdeme sahip olanlar hariç Adalet Bakanlığı'nca yapılan yazılı sınavda başarılı olması ve arabulucular siciline kaydolması zorunludur.

⁵⁹ Özer Deniz, 'Hukuki Nitelikleri' (n 43) 104.

⁶⁰ Turan Başara (n 33) 70.

⁶¹ Işık (n 36) 278-279.

⁶² Ayrıca bkz. Kişisel Verilerin Korunması Kurumu, Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen, 3.

Dava şartı arabuluculuk faaliyeti yürütmek isteyenlerce sağlanması gereken şartlar daha ağır olup her bir uzmanlık alanı için ayrı uzmanlık eğitimi alınmalıdır. Yapılan bu eğitimler vasıtasıyla dava şartı arabuluculuk faaliyetlerinin daha yetkin kişiler eliyle ve yeknesak şekilde uygulanması hedeflenmekte; taraflarla iletişimin nasıl kurulacağı ve tutanakların nasıl düzenleneceği hakkında bilgi verilmektedir. Arabulucunun edindiği kişisel verileri ne şekilde işleyeceğine, düzenlediği tutanağı Ulusal Yargı Ağı Projesi Bilişim Sistemi'ne⁶³ ("UYAP") yükleyerek dosyayı nasıl kapatacağına ilişkin talimat ve bilgilendirme de bu eğitimler sırasında yapılmaktadır. Dava şartı arabuluculuk başvurusu, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Yönetmeliği⁶⁴ ("Yönetmelik") m. 23/3 uyarınca başvurucunun fiziki veya elektronik ortamda hazırlamış olduğu dilekçeyi yahut arabuluculuk bürosunda bulunan formu doldurmasıyla başlamaktadır. Dava şartı olarak arabuluculukta arabulucu, adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonu başkanlıklarına bildirilen listeden adliye arabuluculuk bürosu tarafından puanlama yöntemiyle belirlenmektedir. Bu tür arabuluculukta taraflarla arabulucu arasında arabulucu sözleşmesinin⁶⁵ imzalanmasına dahi gerek olmaksızın süreç başlamaktadır. Öte yandan başvuru hangi şekilde yapılırsa yapılsın başvuru dosyası, arabuluculuk bürosu tarafından UYAP üzerinden puanına göre belirlenen arabulucuya iletilmektedir. Belirtilen bağlamda başvuru ister elle ister elektronik ortamda yapılsın kişisel veriyi işleme faaliyetinde bulunan ilk kurumun arabuluculuk bürosu olduğunu söylemek mümkündür. Arabuluculuk faaliyetinin yerelde işleyişini sağlayan, koordinasyon ve bilgilendirme faaliyetlerini yürüten⁶⁶ arabuluculuk bürolarının tüzel kişiliği yoktur. Yönetmelik m. 4/1-a uyarınca arabuluculuk büroları, arabuluculuğa başvuranları bilgilendirmek, arabulucuları görevlendirmek ve kanunla verilen diğer görevleri yerine getirmek üzere Bakanlıkça adliyelerde kurulan birimlerdir. Bu bağlamda veri sorumlusunun, arabuluculuk bürosunun bağlı bulunduğu Adalet Bakanlığı olduğu ve KVKK'n m. 28'de⁶⁷ düzenlenen istisnaların kapsamında bulunmayan faaliyetleri

⁶³ Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü'nce yönetilen UYAP hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. https://bigm.adalet.gov.tr/kitap/uyap_bilisim_sistemi_kitabi.pdf Erişim Tarihi: 4 Haziran 2025. UYAP'ın da içinde olduğu e-devlet projelerinin kişisel veri güvenliği açısından risk barındırdığına ilişkin bkz. Küzeci (n 35) 445.

⁶⁴ RG 02.06.2018/30439.

⁶⁵ Arabulucu sözleşmesine ilişkin bkz. Kılıçoğlu (n 14) 64 vd; Ekmekçi, Özekes, Atalı ve Seven (n 20) 57 vd; Tanrıver (n 12) 94 vd.

⁶⁶ Ekmekçi, Özekes, Atalı ve Seven (n 20) 44.

⁶⁷ HUAK m. 28-İstisnalar: "(1) Bu Kanun hükümleri aşağıdaki hâllerde uygulanmaz: (a) Kişisel verilerin, üçüncü kişilere verilmemek ve veri güvenliğine ilişkin yükümlülüklerle uyulmak kaydıyla gerçek kişiler tarafından tamamen kendisiyle veya aynı konutta yaşayan aile fertleriyle ilgili faaliyetler kapsamında işlenmesi. b) Kişisel verilerin resmi istatistik ile anonim hâle getirilmek suretiyle araştırma, planlama ve istatistik gibi amaçlarla işlenmesi. c) Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu

çerçevesinde veri sorumlusu öngörülen yükümlülüklerle Bakanlığın tabi bulunduğu söylenebilir.

Arabulucunun başvuru ve karşı tarafa ait bilgilere ilk aşamada nasıl erişeceği, bu veriyi neden ve ne şekilde işleyeceği mevzuatta açıkça düzenlenmiştir. Dava şartı arabuluculuk faaliyeti sırasında, arabulucunun UYAP sistemi üzerinden elde ettiği tarafın adı soyadı, kimlik numarası, telefon numarası ve ikamet adresinin kişisel veri olduğu açıktır⁶⁸. İkametgâh adresi veya telefon numarası başvuru tarafından dilekçeye eklenmemişse, arabulucunun UYAP üzerinden göndereceği bir talep yazısı üzerine arabuluculuk bürosu tarafından kişisel veri niteliği taşıyan MERNİS bilgileri yine UYAP üzerinden arabulucuya aktarılmaktadır. İhtiyari arabuluculuk faaliyetinin aksine dava şartı arabuluculukta başvuru doğrudan arabulucuya ulaşmamakta, arabulucu başvuru kimliğine ve başvuru dilekçesinde sunduğu verilere UYAP vasıtasıyla erişmektedir. Kurum'un hazırladığı Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen Rehberi'nde avukatın veri sorumlusu sıfatı açıklanırken, kişisel verileri kendisine başvuran müvekkilin sağlaması dolayısıyla bu sıfatı edindiği belirtilmiştir⁶⁹. Zorunlu arabuluculuk faaliyeti yürüten arabulucunun kişisel veriyi ilk olarak edindiği ve işleme sonrasında kişisel verileri kaydettiği veri kayıt sistemi olan UYAP'ı kuran ve yöneten Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Daire Başkanlığı'dır. Arabulucu kişisel veriye erişemediği noktada Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet yürüten arabuluculuk bürosundan yardım almaktadır. Arabulucu bilgilendirme ve davet yazısı ile görüşmelerin sonucuna ilişkin son tutanağı düzenlerken de Adalet Bakanlığı'nın gösterdiği yöntemi takip etmekte; Arabuluculuk Daire Başkanlığı'nca şekli ve içeriği belirlenen son tutanağı UYAP'a yüklemektedir. Arabulucu Adalet Bakanlığı'nın bağlı bir çalışanı olmayıp, dava şartı arabuluculukta Arabuluculuk Asgari Ücret Tarifesi'ne⁷⁰ göre ücretlendirilen bağımsız bir faaliyet yürütmektedir. Belirtilen gerekçelerle

güvenliğini, kamu düzenini, ekonomik güvenliği, özel hayatın gizliliğini veya kişilik haklarını ihlal etmemek ya da suç teşkil etmemek kaydıyla, sanat, tarih, edebiyat veya bilimsel amaçlarla ya da ifade özgürlüğü kapsamında işlenmesi.ç) Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini veya ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi.d) Kişisel verilerin soruşturma, kovuşturma, yargılama veya infaz işlemlerine ilişkin olarak yargı makamları veya infaz mercileri tarafından işlenmesi."

⁶⁸ İhtiyari arabuluculukta ise arabulucu başvuru taraf vasıtasıyla ilk olarak kişisel verileri elde etmekte, müzakereler sırasında veri edinmeye devam etmektedir.

⁶⁹ Ancak Kurul'un bu konudaki görüşü yeknesaklık kazanmış görünmemektedir. Abonelik sözleşmesinden doğan alacağın tahsili için borçluyla iletişim kuran avukatın veri işleyen sayıldığı karar için bkz. Kişisel Verilerin Korunması Kurulu 2023/78, 19.01.2023; benzer bir faaliyeti yürüten avukatın veri sorumlusu sayıldığı aksi yöndeki karar için ise bkz. 2023/437 T. 22.03.2023.

⁷⁰ 2025 yılı Arabuluculuk Asgari Ücret Tarifesi için bkz. RG 25.12.2024/32763.

arabulucunun veri sorumlusu olduğuna yönelik görüşlerin aksine⁷¹, arabulucu kanaatimizce ancak veri işleyen sıfatına sahip olabilir. Bu bağlamda dava şartı arabuluculuk faaliyeti yürüten arabulucunun, bir ihtimal olarak, kendi bağımsız veri kayıt sistemini oluşturması ihtimali dışında, ortak veri sorumlusu niteliği de kanaatimizce bulunmamaktadır. Ancak Kurul, arabulucuların Veri Sorumluları Sicili'ne kayıttan istisna tutulmasına ilişkin 2018/75 sayılı Kararı'nda ihtiyari arabuluculuk ile dava şartı olan arabuluculuk faaliyeti arasında ayırım yapmamıştır. Halbuki iki faaliyet arasında kişisel verinin edinilmesi ve işlenmesi süreci açısından bariz farklılık mevcuttur.

Arabuluculuk görüşmelerinde taraflara ait verinin önemli bir kısmını otomatik yollarla elde eden arabulucu, hiç kuşkusuz yapmış olduğu arabuluculuk görüşmeleri sırasında da pek çok kişisel veriye erişebilmektedir. Bunun sebebi HUAK m. 4'te düzenlenen gizlilik ilkesi⁷² ve HUAK m. 5'te yer alan uyuşmazlıkla ilgili bir dava açılması durumunda belge ve beyanların kullanılamaması kuralı dolayısıyla tarafların görüşmeyi daha rahat bir ortamda gerçekleştirmesi ve kişisel verilerini daha kolay paylaşmasıdır. Tarafların görüşmede belirttiği mali durum bilgisi, mesleki faaliyetleri, işçilerin performans verileri gibi genel yahut sendikal üyeliği gibi özel nitelikteki kişisel⁷³ veriler, bu duruma örnek verilebilir. Arabulucu elde ettiği bahsi geçen verileri bilgilendirme yazısı ve davet mektubu yanında son tutanağın ve varsa anlaşma belgesinin düzenlenmesinde kullanmaktadır. İlk oturuma ilişkin bilgilendirme yazısı ile son tutanak şablonları, Arabuluculuk Daire Başkanlığı'nın resmi internet sitesinde⁷⁴ yer almakta ve arabulucular elde ettikleri verileri bu şablonlara uygun şekilde işlemektedir. Bunun dışında Yönetmelik m. 20/3 uyarınca son tutanağa, faaliyetin sonuçlanması dışında kişisel veriler dahil hangi hususların yazılacağına ise taraflar karar vermektedir. Arabulucunun gerek UYAP üzerinden gerek görüşmeler sırasında elde ettiği verileri, arabuluculuk görüşmesinin sonucuna ilişkin son tutanağa kaydetmesi ve HUAK m. 17/4 uyarınca UYAP'a yüklemesi ile süreç sona ermektedir. Zorunlu arabuluculuk aşamaları değerlendirildiğinde arabulucunun KVKKn m. 3/1-e bağlamında kişisel veri işleme faaliyetini gerçekleştirdiği kolaylıkla söylenebilir. Kişisel verilerin işlenmesi genel nitelikli veriler için KVKKn m. 5 ve özel

⁷¹ Özer Deniz, 'Kişisel Verilerin Korunması' (n 30) 68; ayrıca bkz. Kişisel Verilerin Korunması Kurulu'nun 05/07/2018 Tarih ve 2018/75 Sayılı ile 13.01.2025 tarihli duyurusu.

⁷² Tıktık (n 14) 53 vd.

⁷³ Ayrımcılığa uğrama tehlikesi nedeniyle kamusal menfaate göre daha ağırlıklı olarak nitelendirilen özel nitelikli veri, öğretide "hassas kişisel veri" olarak da nitelendirilebilmektedir. Bkz. Yüksek (n 4) 375.

⁷⁴ <https://adb.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/sablonlar07012021022719> Erişim Tarihi: 3 Haziran 2025.

nitelikli veriler için KVKK m. 6 bağlamında veri sahibinin açık rızasına⁷⁵ bağlanmıştır; dava şartı arabuluculukta da veriyi işleyenlerin ilgili kişiden rıza alması gerektiği düşünülebilir. Ancak kanaatimizce dava şartı olarak gerçekleştirilen arabuluculuğa ilişkin son tutanağın dava dilekçesine eklenmesi zorunluluğu göz önünde buldurulduğunda, söz konusu durumun açık rızanın varlığına istisna teşkil eden ve KVKK m. 5/2-e ile m. 6/3-d'de yer verilen *"bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması"* kuralı bağlamında ele alınması gerekir⁷⁶. Bu ihtimalde veri sorumlusu ve veri işleyen açısından açık rıza alma yükümlülüğü ortadan kalkacağından KVKK bağlamında hem Adalet Bakanlığı hem de zorunlu arabuluculuk faaliyeti yürüten kişi açısından açık rıza alma yükümlülüğü bulunmayacaktır.

Diğer taraftan arabulucunun veri işleyen olduğunun kabulü, veri sorumlusu ile veri işleyen arasında kişisel verilerin işlenmesi sözleşmesinin yapılması ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu m. 3'te yer alan veri işleyen tanımında, veri sorumlusunun bu kişiyi "yetkilendirdiği" belirtilmiş, ancak bu yetkilendirmenin bir sözleşme vasıtasıyla yapılması gerektiğine yer verilmediği gibi sözleşmenin şekline yahut içeriğine ilişkin de bir hüküm tesis edilmemiştir⁷⁷. Buna karşın Kanunun mehzarını oluşturan Tüzük m. 28/9'da veri işlemenin niteliği ve amaç ile tarafların hak ve yükümlülüklerini içeren bir sözleşmenin taraflarca yazılı şekilde yapılması gerektiğine yer verilmiştir. Sözleşmeye ilişkin mevzuatta bir düzenleme bulunmamasının bir eksiklik olduğu anlaşılmış olacak ki Kişisel Verileri Koruma Kurumu, hazırlamış olduğu "Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberinde"⁷⁸ geçerliliği herhangi bir şekil şartına bağlanmaksızın bu sözleşme zikredilmiş⁷⁹; veri sorumlusunun veri işleyene sözleşme ile bırakabileceği yetkilere değinilmiştir. Dava şartı arabuluculukta arabulucu ile Adalet Bakanlığı arasındaki

⁷⁵ Açık rızanın geçerlilik şartları ve açık rıza alındığının nasıl ispat edileceğine ilişkin bkz. Erdoğan (n 34) 71 vd.

⁷⁶ Sosyal güvenlik açısından benzer bir yorum için bkz. Işık (n 36) 325. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki kanaatimizce dava şartı olarak yürütülen arabuluculuk faaliyeti KVKK m. 28/1'de yer verilen istisnalar kapsamında değerlendirilemez. İster dava şartı olarak ister ihtiyari şekilde yürütülsün, arabuluculuk bir yargılama faaliyetine vücut vermemektedir.

⁷⁷ Aksi durum için bkz. Avrupa Birliği Veri İşleme Tüzüğü (GDPR) m. 28/3. Arabuluculuk yargılama makamı tarafından yürütülen bir faaliyet de sayılamaz.

⁷⁸ Bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi, (KVKK Yayınları 2018) 14 Mart 2025.

⁷⁹ Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi s. 56'da veri işleyen, veri işleme sözleşmesiyle veri sorumlusunun verdiği yetkiye dayanarak kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişi olarak tanımlanmıştır. Veri işleme sözleşmesi ile veri işleyene bırakılabilecek kararlar için ayrıca bkz. Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi 57.

hukuki ilişkiye bakıldığında, arabuluculuk faaliyetinin Arabulucular Sicili'ne kayıtlı olanlarca yürütüldüğü; HUAK m. 20/1 uyarınca sicile kaydın ilgilinin (arabulucu adayının) Arabuluculuk Daire Başkanlığı'na yazılı olarak başvurusu üzerine yapıldığı anlaşılmaktadır. Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Arabuluculuk Daire Başkanlığı'nın hazırladığı kayıt başvurusu kılavuzunda⁸⁰ arabulucu adayının UYAP Arabulucu Portal'a yüklemesi gereken kendi kişisel verilerini içeren belgelerin dışında, taraflar arasındaki edim yükümlülüklerine yahut işlenen kişisel verilerin korunmasına ilişkin bir hüküm bulunmadığı görülmektedir. Bunun nedeni olsa olsa arabulucunun sorumluluğuna ilişkin düzenlemelere HUAK ve bağlı mevzuatta yer verilmiş olmasıdır. Ancak belirtilen durumun KVKK bağlamında bir eksiklik olduğu, veri sorumlusu olan Adalet Bakanlığı tarafından arabulucuya KVKK bağlamında korunan veriler aktarıldığından kişisel verilerin hukuka uygun şekilde işlenmesinin ancak böyle bir sözleşmenin varlığı halinde⁸¹ söz konusu olabileceği vurgulanmalıdır.

Dava şartı olarak yürütülen arabuluculuk faaliyetinde bilgilendirme mektubu ve davet yazısının uyuşmazlığın taraflarından başka bir kişiye gönderilmesi, elde edilen verilerin uyuşmazlığın tarafı olmayan üçüncü bir kişi ile paylaşılması yahut anlaşma belgesinin aksine gizlilik vasfına sahip olmayan son tutanakta tarafların rızasının bulunmadığı kişisel verilerin bulunması durumunda kişisel veri ihlali gündeme gelebilmektedir⁸². Arabulucunun veri işleyen sıfatıyla hem aydınlatma yükümlülüğüne tabi olduğu hem de kişisel verilerin hukuka uygun şekilde işlenmesi ve veri güvenliğinin sağlanması açısından veri sorumlusu olan Adalet Bakanlığı ile müteselsil sorumluluğunun bulunduğu söylenebilir. Dava şartı arabuluculukta arabulucunun kişisel verilerin Kanun'a uygun şekilde işlenmesinden ve korunmasından doğan sorumluluğu UYAP üzerinden dosyayı kabul etmesiyle başlamaktadır. Bilgilendirme ve davet yazısı ile tutanakların düzenlenmesi vasıtasıyla kişisel veriler işlenmekte; dosyanın kapatılmasıyla veri işleme faaliyeti sona ermektedir. HUAK m. 17/4 uyarınca arabulucunun düzenlediği tutanağı 5 yıl boyunca saklaması zorunludur. Bu bağlamda süre sonunda arabulucunun kural olarak veriyi yok etmesi, istatistik amacıyla veriyi tutacaksa dahi anonimleştirilmesi yani veriyi veri sahibinin kimliğini gösterir halden çıkarması bir zorunluluktur. Anonimleştirme veya yok etmeye ilişkin olanların dışında veri işleyen, işleme faaliyeti sona erdikten sonra elde ettiği kişisel verileri veri sorumlusuna iade etmesi, kişisel veriyi kendisinde tutmaması gerekir. Dava şartı arabuluculukta arabuluculuk görüşmelerinin

⁸⁰ <https://adb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1512021083645Sicil%20Kayit%20Basvuru%20Kilavuzu.pdf> Erişim Tarihi: 5 Haziran 2025.

⁸¹ İşık (n 36) 281.

⁸² Özer Deniz, 'Kişisel Verilerin Korunması' (n 30) 67.

bitmesinden sonra son tutanak Arabulucu Portal üzerinden elektronik sisteme iletilmektedir. UYAP üzerine yüklenen arabuluculuk tutanaklarının silinip silinmeyeceğine ilişkin takdir yetkisi Adalet Bakanlığı'ndadır. Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyetlerini yürüten Arabuluculuk Daire Başkanlığının görevlerine yer verilen HUAK m. 30/1-g'de arabulucular tarafından arabuluculuk faaliyeti sonunda düzenlenen son tutanakların kayıtlarını tutma ve birer örneklerini saklama yükümlülüğü düzenlenmiş; bu verilerin silinip silinmeyeceğine ilişkin hüküm tesis edilmemiştir. Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik'in⁸³ 33. maddesinde yer alan kamu kurum ve kuruluşlarına, hususiyetlerini gözeterek belgelerin saklanması ilişkin kendi arşiv yönergelerini hazırlama yetkisi verilmiştir. Adalet Bakanlığı'nın bu amaçla çıkardığı 128/1 ve 128/2 sayılı Arşiv Hizmetleri Genelgelerinde⁸⁴ UYAP'ta bulunan belgelerin silinmesi ve imhasına ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Aynı yetkiye dayanarak Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından hazırlanan İç Yönerge'nin⁸⁵ 12. Başlığı "Belgelerin dijitalleştirilmesi ve muhafazasına" ilişkindir. İlgili düzenlemede UYAP'ta üretilen ve fiziki çıktısı alınmaksızın sistemde saklanan evrakın muhafazası ve devamlılığının sağlanması için önlemlere yer verilmiş olmakla birlikte ilgili evrakın silinmesine ilişkin bir hüküm yoktur. Kişisel verinin silinmesine karar verme yetkisi doğrultusunda da veri sorumlusu sıfatı pekişen Adalet Bakanlığı'nın kişisel verilerin korunması ilkesini gözeterek hareket etmesi beklenecektir.

SONUÇ

Dava şartı olarak yürütülen arabuluculuk sürecinde kişisel verilerin işlenmesi, gerek hukuki sorumluluk gerekse veri koruma yükümlülükleri bakımından arabulucuların KVKKn bağlamındaki hukuki durumunun belirlenmesini gerektirmektedir. Bu çalışmada, arabulucuların veri sorumlusu mu yoksa veri işleyen mi olduğu sorusu, KVKKn ve HUAK hükümleri ile Kurul kararları çerçevesinde ele alınmıştır. Arabulucu, kişisel verilere öncelikle UYAP üzerinden erişmekte, verilerin temini, işlenmesi ve saklanması süreçlerinde Adalet Bakanlığı'ndan yardım almakta ve işlediği veriyi yine Bakanlık yönetiminde olan UYAP'a yüklemektedir. Verinin silinmesi yahut HUAK'ta öngörülen süreden sonra korunması üzerinde bir takdir yetkisi de yoktur. İlgili düzenlemeler incelendiğinde zorunlu arabuluculuk faaliyetlerinde arabulucunun

⁸³ RG 18.10.2019/30922.

⁸⁴ 06.03.2007 tarihli 128/1 sayılı ve 28.09.2009 tarihli 128/2 sayılı Arşiv Hizmetleri Genelgesi için bkz. <https://dhdb.adalet.gov.tr> Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2025.

⁸⁵ 16.06.2020 tarihli Arşiv İç Genelgesi için bkz. www.hsk.gov.tr Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2025.

kişisel verileri bağımsız bir amaç ve yöntem belirleyerek değil, Adalet Bakanlığı'nın çizdiği sınırlar ve belirlediği sistematik içerisinde işlediği anlaşılmaktadır.

Dava şartı arbuluculuk faaliyetinde arbulucuların veri işleyen sıfatına sahip olduğu ve kişisel veri işleme faaliyetlerini, veri sorumlusu sıfatını haiz olan Adalet Bakanlığı adına yürüttüğü sonucuna ulaşılmıştır. Buna rağmen Kurul'un, ihtiyari ve zorunlu arbuluculuk ayırımına girmeksizin arbulucuların veri sorumlusu olduğu yönünde görüş bildirmesi, bazı belirsizlikleri beraberinde getirmektedir. Söz konusu belirsizliğin giderilmesi, dava şartı arbuluculuğa özgü veri işleme faaliyetlerinin niteliği gözetilerek Kurul tarafından ayrı bir değerlendirme yapılmasını ve bu doğrultuda süreç içindeki yükümlülük paylaşımının açık şekilde düzenlenmesini gerekli kılmaktadır. Ayrıca arbulucu ile Adalet Bakanlığı arasında kişisel verilerin işlenmesine dair açık, yazılı ve denetlenebilir bir sözleşmenin bulunması da veri koruma hukukunun gereklerinin tam olarak yerine getirilmesi açısından faydalı olabilecektir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Yazar 1'in makaleye katkısı %100'dür.

Destek Beyanı

Araştırmada herhangi bir kurumdan destek alınmamıştır.

Çıkar Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Statement Regarding Research and Publication Ethics

The study has been composed on the basis of the scientific research and the publication ethics rules.

Authors' Contributions

Author 1 has contributed %100 to the study.

Statement Regarding Financial Support

Author states no funding involved.

Statement Regarding Conflict of Interest

Author states no conflict of interest.

KAYNAKÇA

Aksoy H C, *Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması* (Çakmak Yayınevi 2010)

Alkan M, Menteş T ve İnceefe M A, *Kişisel Verileri Koruma El Kitabı* (Nobel Yayınları 2020)

Aşçı M S, 'Zorunlu Arabuluculuk Uygulamasının Olumlu ve Olumsuz Yönleri' (2019) 1(2) Uluslararası Hukuk ve Sosyal Bilim Araştırmaları Dergisi 80-91

Ayözger Öngün Ç, *Kişisel Verilerin Korunması* (2. Bası, Beta Yayınları 2019)

Başar C, 'Kişisel Verilerin Korunması Bakımından Kişisel Verileri Koruma Kurulu'na Yapılan Şikâyet Başvurusu' (2020) 12(125) Fasikül Hukuk Dergisi 16-33

Bilir F, 'Kişisel Verilerin Korunması Yönündeki Uygulama ve Hukuki Düzenlemelerin Ortaya Çıkışı' (2023) 71 Adalet Dergisi 631-651

Dülger M V, 'Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması' (2019) 1(2) Yaşar Hukuk Dergisi 71-174

Ekmekçi Ö, Özkes M, Atalı M ve Seven V, *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk* (2. Bası, On İki Levha Yayıncılık 2019)

Ekmekçi Ö, Yücedağ N, Akkanat Öztürk E B ve Aşıkoğlu Ş İ, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku* (2. Bası, On İki Levha Yayıncılık 2025)

Eminoğlu C ve Erdoğan E, *Ticari Uyuşmazlıklarda İhtiyari ve Dava Şartı (Zorunlu) Arabuluculuk* (Adalet Yayınevi 2020)

Erdoğan E, *Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Açık Rıza* (Seçkin Yayıncılık 2022)

Işık O, 'Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Veri Sorumlusu Olarak Sosyal Güvenlik Kurumu' (2022) 17(2) ERÜHFD 263-362

Kaan Yüksek F, 'AİHM İçtihatlarında Kişisel Verilerin Korunması' (2023) 25(1) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 371-420

Kılıçoğlu A, *Arabuluculuk Sözleşmeleri* (1. Bası, Turhan Kitabevi 2020)

Kişisel Verileri Koruma Kurumu, *Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi* (KVKK Yayınları 2018) 14 Mart 2025

Kişisel Berileri Koruma Kurumu Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen için bkz. <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4195/Veri-Sorumlusu-ve-Veri-Isleyen> Erişim Tarihi 4 Mayıs 2025

Küzeci E, *Kişisel Verilerin Korunması* (2. Bası, Turhan Kitabevi 2018)

Özdemir H, *Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması* (Seçkin Yayıncılık 2009)

Özer Deniz M, 'Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Arbuluculuğa Hâkim Gizlilik İlkesinin Birlikte Değerlendirilmesi' (Kişisel Verilerin Korunması) (2020) 2(1) Kişisel Verileri Koruma Dergisi 63-71

—, 'Kişisel Verilerin İşlenmesi Sözleşmesinin Türleri ve Hukuki Nitelikleri' (2023) 6(1) NEÜHFD 97-114

Pekmez C, 'Overview of the Definitons of Data Controller and Data Processor within the Scope of The Turkish Code of Personal Data Protection (TCDP)' (2019) (67) Annales de la Faculte de Droit d'Istanbul 59-71

Şahin Şengül E, 'Kişisel Verilerin Hukuka Aykırı Olarak İşlenmesinden Kaynaklanan Sözleşme Dışı Tazminat Sorumluluğu' in Kemal Şenocak (ed), *Muhtelif Yönleriyle Kişisel Verilerin Korunması Hukuku* (Yetkin 2022) 557-592

Tanrıver S, *Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Arbuluculuk* (2. Bası, Yekin Yayınları 2022)

Tekin U, 'Kişisel Veri Kavramının Ticaret Şirketleri Bakımından Düşündürdükleri' (2020) 5 (1-3) 3127-3140

Turan Başara G, 'Kişisel Veri İşleme Sözleşmesi' (2020) 8(16) Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 57-90

Yazıcı Tıktık Ç, *Arbuluculukta Gizliliğin Korunması* (Yetkin Yayınları 2013)

Yılmaz S ve Çavuşoğlu G F, *Kişisel Verileri Koruma Hukuku* (Yetkin Yayınları 2020)